

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 1,920 ชุด ได้รับคืนและสมบูรณ์เพียงพอที่จะใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 1,880 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.72 แยกเป็นจังหวัดเชียงใหม่ 382 ชุด นครราชสีมา 381 ชุด ชลบุรี 367 ชุด นครศรีธรรมราช 374 ชุด และนนทบุรี 376 ชุด และใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้บริหาร อปท. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ จำนวน 75 คน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษารายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1.2 บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1.3 เปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

ตอนที่ 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 2.1 สรุปบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2.2 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2.3 สภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

ทั้งนี้รายละเอียดในผลการวิจัยในแต่ละตอนมีดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ
 ตอนที่ 1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ
 ตารางที่ 4.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

ข้อมูล	จำนวน (n=1,880)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	929	49.40
หญิง	951	50.60
อายุ		
60 – 69 ปี	1,178	62.66
70 – 79 ปี	510	27.13
80 – 89 ปี	175	9.31
มากกว่าหรือเท่ากับ 90 ปีขึ้นไป	17	0.90
สถานภาพ		
โสด	70	3.72
สมรส	862	45.85
หย่าร้างหรือแยกกันอยู่	337	17.93
หม้าย	348	18.51
ไม่ระบุ	263	13.99
การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1,298	69.04
ปริญญาตรี	121	6.44
สูงกว่าปริญญาตรี	71	3.78
ไม่ระบุ	390	20.74
เขตพื้นที่อาศัย		
ในเขตเทศบาล	857	45.59
นอกเขตเทศบาล	1,023	54.41
รายได้โดยประมาณต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	1,426	75.85
5,001 – 10,000 บาท	314	16.70
10,001 – 15,000 บาท	105	5.59
มากกว่า 15,000 บาท	35	1.86

ข้อมูล	จำนวน (n=1,880)	ร้อยละ
จำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลท่าน		
ไม่มี	106	5.64
1 คน	244	12.98
2 คน	528	28.09
3 คน	422	22.45
4 คน	243	12.93
5 คน	232	12.34
มากกว่า 5 คน	105	5.59
สภาพการทำงานปัจจุบัน		
งานที่เกี่ยวข้องกับราชการ	72	3.83
ทำงานด้านการเกษตร	323	17.18
รับจ้างทั่วไป	477	25.37
งานบริการ	68	3.62
ธุรกิจส่วนตัว	38	2.02
ทำงานเชิงสังคมที่ไม่ได้รับค่าตอบแทน	143	7.61
ทำงานบ้านไม่ได้รับค่าตอบแทน	193	10.27
แหล่งข้อมูล ข่าวสารที่ได้รับ		
โทรทัศน์	1,551	82.50
วิทยุ	899	47.82
หนังสือพิมพ์	1,195	63.56
หอกระจายข่าว	599	31.86
บุคคล (คำบอกเล่า)	489	26.01
อินเทอร์เน็ต	209	11.12

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 50.60 ซึ่งใกล้เคียงกับเพศชายที่มีร้อยละ 49.40 และมีอายุอยู่ระหว่าง 60 – 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.66

ด้านสถานภาพพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 45.85 ในขณะที่กลุ่มที่มีสถานะหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ และกลุ่มที่เป็นหม้าย คิดเป็นร้อยละ 17.93 และ 18.51 ตามลำดับ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนมากอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลคิดเป็นร้อยละ 54.41

ด้านการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 69.04 และส่วนมากมีรายได้น้อยกว่า 5000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 75.85 โดยส่วนมากมีอาชีพทำงานรับจ้างทั่วไปหรือเกี่ยวข้องกับเกษตร คิดเป็นร้อยละ 25.37 และ 17.18 ตามลำดับ และผู้สูงอายุส่วนมากมีบุตรหรือญาติอาศัยอยู่ด้วย 2 หรือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 28.09 และ 22.45 ตามลำดับ

ด้านข้อมูลข่าวสารทั่วไปซึ่งรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุส่วนมากจะรับรู้จากสื่อโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 82.50 รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ และวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 63.56 และ 47.82 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาที่สื่อภายในชุมชนจะพบว่าผู้สูงอายุรับรู้ข้อมูลจากสื่อที่เป็นประเด็นรองลงมาคือ หอกระจายข่าว และคำบอกเล่าของบุคคล คิดเป็นร้อยละ 31.86 และ 26.01 ตามลำดับ

ตอนที่ 1.2 บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของบทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ	3.13	0.61	มาก
2. ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ	3.52	0.67	มาก
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	2.96	0.70	ปานกลาง
4. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	3.44	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและบทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ มีค่าอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52, 3.44 และ 3.13 ตามลำดับ ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีค่าอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.96

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของบทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ จำแนกรายด้าน	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. ด้านการให้บริการด้านสุขภาพอนามัย	3.15	0.60	มาก
2. ด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน และสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ	3.19	0.61	มาก
3. ด้านส่งเสริมอาชีพหรือรายได้ของผู้สูงอายุ	3.01	0.70	มาก
4. ด้านการบริหารจัดการระบบพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.15	0.71	มาก
รวม	3.13	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.3 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของบทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเป็นรายด้าน พบว่าบทบาทด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน และสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุมีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 รองลงมาคือ บทบาทด้านการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและ 4. ด้านการบริหารจัดการระบบพัฒนาคุณภาพชีวิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 เท่ากัน

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ

ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. ด้านร่างกาย	3.41	0.82	มาก
2. ด้านจิตใจ	3.46	0.81	มาก
3. ด้านความปลอดภัย	3.53	0.84	มาก
4. ด้านการยอมรับนับถือ	3.52	1.00	มาก
5. ด้านความต้องการทางด้านสังคม	3.53	0.93	มาก
6. ด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้	3.80	0.66	มาก
7. ด้านการสนับสนุนจากครอบครัว	3.71	0.55	มาก
8. ด้านการบริการและสวัสดิการ	3.85	0.62	มาก
รวม	3.52	0.67	มาก

จากตารางที่ 4.4 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุเป็นรายด้าน พบว่าความต้องการด้านการบริการและสวัสดิการมีค่าสูงสุดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 รองลงมาคือ 6. ด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ และด้านการสนับสนุนจากครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และ 3.71 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน	3.04	0.76	ปานกลาง
2. การวางแผน	2.97	0.82	ปานกลาง
3. การดำเนินการ	2.75	0.77	ปานกลาง
4. ร่วมรับผลประโยชน์	3.03	0.62	ปานกลาง
5. การประเมินผลกิจกรรม	2.99	0.76	ปานกลาง
รวม	2.96	0.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน มีค่าสูงสุดอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 รองลงมาคือ ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผลกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 และ 2.99 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. ด้านสุขภาพกาย	3.37	0.69	ปานกลาง
2. ด้านสุขภาพจิต	3.73	0.61	มาก
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.22	0.72	ปานกลาง
4. ด้านสังคม	3.51	0.75	มาก
5. ด้านความมั่นคงทางรายได้	3.42	0.77	มาก
รวม	3.44	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.6 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเป็นรายด้าน พบว่าคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพจิตค่าสูงสุดอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 รองลงมาคือ ด้านสังคม และด้านความมั่นคงทางรายได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 และ 3.42 ตามลำดับ

ตอนที่ 1.3 เปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท
 ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของความต้องการสวัสดิการ
 ของผู้สูงอายุจำแนกตามเขตพื้นที่อาศัย

เขตพื้นที่อาศัย	ความต้องการสวัสดิการ ของผู้สูงอายุ		df	t	Sig.
	\bar{X}	SD			
1. ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.60	0.64	1860.87	4.56	0.00
2. นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.46	0.69			

จากตารางที่ 4.7 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามเขตพื้นที่อาศัย โดยการทดสอบ t-test พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือชุมชนเมืองมีความต้องการสวัสดิการแตกต่างจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลหรือชุมชนชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของความต้องการสวัสดิการ
 ของผู้สูงอายุรายด้านจำแนกตามเขตพื้นที่อาศัย

ความต้องการ สวัสดิการของ ผู้สูงอายุรายด้าน	เขตพื้นที่อาศัย	ความต้องการสวัสดิการ ของผู้สูงอายุ		df	t	Sig.
		\bar{X}	SD			
1. ด้านร่างกาย	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.49	0.76	1875.43	4.11	0.00
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.34	0.87			
2. ด้านจิตใจ	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.54	0.79	1834.08	4.14	0.00
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.39	0.81			
3. ด้านความปลอดภัย	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.65	0.80	1856.40	5.74	0.00
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.43	0.85			
4. ด้านการยอมรับ นับถือ	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.62	0.91	1877.30	4.24	0.00
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.43	1.06			

ความต้องการ สวัสดิการของ ผู้สูงอายุรายด้าน	เขตพื้นที่อาศัย	ความต้องการสวัสดิการ ของผู้สูงอายุ		df	t	Sig.
		\bar{X}	SD			
5. ด้านความ ต้องการ ทางด้านสังคม	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.70	0.81	1875.07	7.28	0.00
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.40	1.00			
6. ด้านการ ส่งเสริมอาชีพ และรายได้	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.86	0.63	1878.00	3.22	0.00
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.76	0.68			
7. ด้านการ สนับสนุนจาก ครอบครัว	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.74	0.55	1878.00	1.70	0.09
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.69	0.54			
8. ด้านการบริการ และสวัสดิการ	ในเขตเทศบาล (ชุมชนเมือง)	3.86	0.65	1767.60	0.62	0.54
	นอกเขตเทศบาล (ชุมชนชนบท)	3.84	0.60			

จากตารางที่ 4.8 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุเป็นรายด้านจำแนกตามเขตพื้นที่อาศัย โดยการทดสอบ t-test พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือชุมชนเมืองมีความต้องการสวัสดิการด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความปลอดภัย ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความต้องการทางด้านสังคม และด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้แตกต่างจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลหรือชุมชนชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ส่วนด้านการสนับสนุนจากครอบครัวและด้านการบริการและสวัสดิการผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตเทศบาลหรือชุมชนเมืองและผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลหรือชุมชนชนบทความต้องการไม่แตกต่างกันในทางสถิติ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามจำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกัน

จำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกัน	ระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ		ความหมาย
	\bar{X}	SD	
1. ไม่มี	4.23	0.39	มากที่สุด
2. 1 คน	3.28	0.69	ปานกลาง
3. 2 คน	3.49	0.58	มาก
4. 3 คน	3.51	0.70	มาก
5. 4 คน	3.63	0.55	มาก
6. 5 คน	3.61	0.70	มาก
7. มากกว่า 5 คน	3.11	0.73	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังไม่มีคนอยู่ด้วยเป็นกลุ่มที่มีความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีจำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกันจำนวน 4 และ 5 คน จำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกัน 3.63 และ 3.61 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ความแปรปรวนของระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามจำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกัน

ความคิดเห็น	ความแปรปรวน	SS.	df.	MS.	F	p
ระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ	ระหว่างกลุ่ม	90.64	6	15.11	37.41	0.00
	ภายในกลุ่ม	756.38	1873	0.40		
	รวม	847.02	1879			

จากตารางที่ 4.10 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามจำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกัน โดยการทดสอบ F-test พบว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกันในจำนวนที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามจำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกัน โดยวิธี LSD

จำนวนบุตรหรือญาติ	จำนวนบุตรหรือญาติ						
	1	2	3	4	5	6	7
1. ไม่มี	-	0.95*	0.74*	0.72*	0.60*	0.62*	1.12*
2. 1 คน		-	-0.21*	-0.23*	-0.35*	-0.33*	0.18*
3. 2 คน			-	-0.02	-0.14*	-0.12*	0.38*
4. 3 คน				-	-0.12*	-0.10	0.40*
5. 4 คน					-	0.02	0.52*
6. 5 คน						-	0.50*
7. มากกว่า 5 คน							-

จากตารางที่ 4.11 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามจำนวนบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกัน โดยวิธี LSD พบว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกันแตกต่างกัน มีความต้องการสวัสดิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เกือบทุกกลุ่มยกเว้นกลุ่มที่มีบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกันจำนวน 2 และ 3 คน กับกลุ่มที่มีบุตรหรือญาติที่อยู่ด้วยกันหรือดูแลกันจำนวน 3 คน หรือ 4 คน กับ 5 คน ที่ไม่มีความแตกต่างกันในทางสถิติ

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามรายได้โดยประมาณต่อเดือน

รายได้โดยประมาณต่อเดือน	ระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ		ความหมาย
	\bar{X}	SD	
1. น้อยกว่า 5,000 บาท	3.46	0.70	มาก
2. 5,001 – 10,000 บาท	3.75	0.58	มาก
3. 10,001 – 15,000 บาท	3.53	0.29	มาก
4. มากกว่า 15,000 บาท	3.98	0.38	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้มากกว่า 15,000 บาทมีความต้องการสวัสดิการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.38 รองลงมาคือ ผู้สูงอายุที่มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท และ 10,001 – 15,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 และ 3.53 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ความแปรปรวนของระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตาม รายได้โดยประมาณต่อเดือน

ความคิดเห็น	ความแปรปรวน	SS.	df.	MS.	F	p
ระดับความต้องการสวัสดิการ ของผู้สูงอายุ	ระหว่างกลุ่ม	29.26	3	9.75	22.37	0.00
	ภายในกลุ่ม	817.76	1876	0.44		
	รวม	847.02	1879			

จากตารางที่ 4.13 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามรายได้โดยประมาณต่อเดือน โดยการทดสอบ F-test พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกันมีความต้องการสวัสดิการที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตาม รายได้โดยประมาณต่อเดือน โดยวิธี LSD

รายได้	1	2	3	4
1. น้อยกว่า 5,000 บาท	-	-0.29*	-0.07	-0.52*
2. 5,001 – 10,000 บาท		-	0.22*	-0.23*
3. 10,001 – 15,000 บาท			-	-0.45*
4. มากกว่า 15,000 บาท				-

จากตารางที่ 4.14 เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุจำแนกตามรายได้โดยประมาณต่อเดือน โดยวิธี LSD พบว่าผู้สูงอายุที่มีรายได้แตกต่างกันมีความต้องการสวัสดิการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เกือบทุกกลุ่มยกเว้นกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาทกับกลุ่มที่มีรายได้ 10,001 -15,000 บาท ที่ไม่มีความแตกต่างกันในทางสถิติ

ตอนที่ 1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ทั้งนี้เพื่อให้การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการอธิบายผลการวิจัยดังนี้

ROL	หมายถึง	บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
WAN	หมายถึง	ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ
PAR	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
QOL	หมายถึง	คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 4.15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปร

ตัวแปร	ROL	WAN	PAR	QOL
1. ROL	1.00	0.15**	0.92**	0.40**
2. WAN		1.00	0.18**	0.26**
3. PAR			1.00	0.46**
4. QOL				1.00

จากตารางที่ 4.15 เมื่อทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปร บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ (ROL) ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ (WAN) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (PAR) และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (QOL) พบว่าทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันอยู่ระหว่าง 0.92 – 0.15 โดยความสัมพันธ์ระหว่าง ROL และ PAR มีค่าสูงสุดเท่ากับ 0.92 รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่าง PAR และ QOL กับ ROL และ QOL มีค่าเท่ากับ 0.46 และ 0.40 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของสมการพยากรณ์โดยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

Model	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	217.74	3	72.58	213.03	0.00
Residual	585.66	1719	0.34		
Total	803.40	1722			

จากตารางที่ 4.16 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของสมการพยากรณ์โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุ เมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนขององค์ประกอบ คือ ตัวแปรต้นทั้ง 3 คือ ROL, WAN และ PAR พบว่ามีตัวแปรต้นอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่สามารถทำนายตัวแปรตาม คือ QOL ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่	1.81	0.10	-	17.40	0.00
WAN	0.21	0.02	0.18	8.66	0.00
PAR	0.71	0.05	0.74	13.68	0.00
ROL	-0.35	0.06	-0.32	-6.03	0.00

R = 0.52, R² = 0.27, Adj. R² = 0.27

จากตารางที่ 4.17 แสดงความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต้นแต่ละตัว ในการทำนายตัวแปรตาม ซึ่งพบว่าตัวแปรต้นทุกตัว ได้แก่ บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ (ROL) ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ (WAN) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (PAR) สามารถทำนายตัวแปรตามคือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (QOL) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ประมาณร้อยละ 27.00 ซึ่งมีสมการทำนายดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบคือ

$$\hat{Y} = 1.81 + 0.21 \text{ WAN} + 0.71 \text{ PAR} - 0.35 \text{ ROL}$$

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ = 1.81 + 0.21 ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ + 0.71 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ - 0.35 บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

สมการในรูปคะแนนมาตรฐานคือ

$$\hat{Z} = 0.18 \text{ WAN} + 0.74 \text{ PAR} - 0.32 \text{ ROL}$$

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ = 0.18 ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ + 0.74 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ - 0.32 บทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารหน่วยงาน จำนวน 25 คน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ จำนวน 25 คน รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือประธานชมรมผู้สูงอายุในท้องถิ่นจำนวน 25 คน ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 2.1 สรุปบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆของผู้สูงอายุ

2.1.1 บทบาทในฐานะผู้กำหนดนโยบาย

บทบาทของท้องถิ่นในฐานะผู้กำหนดนโยบาย จากการซักถามผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีลักษณะเป็นการกำหนดตามกรอบของ พรบ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ กรอบมาตรฐานสวัสดิการผู้สูงอายุ ของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้แก่ ด้านการบริหารการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และด้านการบริการผู้สูงอายุ

ถึงแม้ว่าผู้บริหารในทุกพื้นที่จะเห็นความสำคัญของนโยบายผู้สูงอายุที่มีมากขึ้นในอนาคต แต่การกำหนดกิจกรรม โครงการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการผู้สูงอายุก็ยังมีน้อย หรือมีแต่ไม่ชัดเจน เนื่องจากในหลายๆครั้งต้องเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่าง เด็ก ผู้พิการ และผู้สูงอายุแม้จะมีการแยกกิจกรรมย่อยให้แต่ละกลุ่มได้เข้ามาร่วมก็ตาม แต่ก็ขาดความชัดเจน และการเอาจริงเอาจังในการลงมือปฏิบัติจริง

การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในหลายพื้นที่ไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริงหรือมุ่งที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาผู้สูงอายุ แต่มักเป็นการกำหนดจากผู้บริหารของหน่วยงานในพื้นที่ตามนโยบายจากส่วนกลางเป็นส่วนใหญ่ อาจมีบางส่วน (ส่วนน้อย) ที่นำผลการประชุมจากชมรม หรือกลุ่มต่างๆของผู้สูงอายุในชุมชนมาใส่ในโครงการหรือปรับให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่ได้รับงบประมาณให้มาดำเนินการ ซึ่งจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องมักพบว่ากิจกรรมที่มักมีการดำเนินกันเป็นประจำได้แก่ การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมในวันผู้สูงอายุในช่วงวันสงกรานต์ การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทักษะศึกษาในพื้นที่ให้แก่ผู้สูงอายุ การเยี่ยมผู้สูงอายุที่บ้าน และการส่งเสริมและพัฒนาด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการกำหนดกิจกรรมเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นการกำหนดตามที่กฎหมายกำหนด และส่วนมากเป็นสิ่งที่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ รวมทั้งหน่วยงานจากส่วนกลางเป็นผู้กำหนดนโยบายให้ทำ นอกจากนี้จะเห็นว่ากิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นเป็นลักษณะของกิจกรรมที่เป็นเชิงรับ เป็นสร้างการพบปะกันของผู้สูงอายุ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงแนวทางเกี่ยวกับนโยบายผู้สูงอายุและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ กลับพบว่ามีการสื่อสาร พูดคุยระหว่างกลุ่มต่างๆค่อนข้างน้อย มักมีการสื่อสารเพียงกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว แต่ด้านแนวโน้มที่ต้องการพัฒนาร่วมกันระหว่างอปท. และชุมชนยังเกิดขึ้นน้อยมาก ดังนั้นการคาดหวังที่จะได้เห็นนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

อย่างไรก็ตามผู้บริหารหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ในทุกพื้นที่ก็มีความเห็นที่ตรงกันว่าหน่วยงานท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งและจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคตอันใกล้ในการดูแลและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนและผู้สูงอายุ ทำให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงมากกว่าส่วนกลาง เพียงแต่ยังติดปัญหาเรื่องงบประมาณ และปัญหาด้านการบริหารที่ต้องดำเนินการตามที่ส่วนกลางสั่งการ

โดยสรุปด้านการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุนั้นมักเป็นบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้กำหนด ร่วมกับการสั่งการจากส่วนกลาง มีเพียงส่วนน้อยที่จะนำข้อเสนอจากผู้สูงอายุไปปรับเพื่อให้สามารถเข้ากับโครงการหรือกิจกรรมที่เสนอของงบประมาณไว้ได้

2.1.2 บทบาทในฐานะผู้ให้การสนับสนุนและดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ อปท. มีหน้าที่ในการที่จะสนับสนุนและดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่สำคัญ 4 ประการคือ

1) บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนด้านงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับงบประมาณในการดำเนินการที่สำคัญ 2 ส่วนโดยส่วนแรกเป็นส่วนที่ใช้สำหรับการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุซึ่งเป็นงบประมาณที่เป็นไปตามจำนวนผู้สูงอายุในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเงินในส่วนนี้ผู้สูงอายุจะได้รับเงินโดยตรง อย่างไรก็ตามเงินจำนวนนี้เป็นจำนวนเพียงเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนที่ผู้สูงอายุต้องจ่าย ส่วนที่ 2 เป็นเงินที่จะใช้ในการจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้งบประมาณในส่วนนี้หน่วยงานได้งบประมาณมาเพื่อใช้สำหรับการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก หรือสตรี หรือผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ ดังนั้นการใช้งบประมาณในส่วนนี้จึงมีความแตกต่างกันมากขึ้นอยู่กับว่าท้องถิ่นนั้นๆได้นำเสนอโครงการสำหรับบุคคลประเภทใดในตอนที่ของงบประมาณ ซึ่งนั่นก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เงินสำหรับการใช้ในสวนกิจกรรมผู้สูงอายุมีจำนวนน้อย อย่างไรก็ตามทุกท้องถิ่นก็ยังมีการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ อย่างน้อยที่สุดก็คือการจัดงานในวันผู้สูงอายุ ทั้งนี้ผู้บริหารบางแห่งได้ให้ความเห็นว่าในอนาคตอันใกล้ซึ่งจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจำนวนมาก คงต้องมีการจัดสรรงบประมาณส่วนนี้เพิ่มมากขึ้นและมีกิจกรรมที่เป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นด้วยเพื่อการพัฒนาให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพไม่เป็นภาระของชุมชน โดยสรุปด้านเงินงบประมาณในปัจจุบันนั้นมาว่าจะจะเป็นเงินที่ใช้สำหรับจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุหรืองบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ของผู้สูงอายุยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการที่แท้จริง

2) บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนด้านบุคลากร ด้านบุคลากรของ อปท. ที่สนับสนุนการทำงานด้านการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุนั้นมีประเด็นที่ควรพิจารณา 3 คือ ด้านจำนวนบุคลากร ผู้รับผิดชอบ ความเข้าใจ ความรู้ และความสามารถของบุคลากร และประการสุดท้ายคือทัศนคติของบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ

ด้านจำนวนของบุคลากรของ อปท. นั้นอาจกล่าวได้ว่ามีไม่เพียงพอในการสนับสนุนการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ มักไม่มีผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานผู้สูงอายุโดยตรง แต่จะเป็นลักษณะของความรับผิดชอบที่ผูกพันกับโครงการหรือกิจกรรมที่ทำว่าเกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดมากกว่า ถ้าเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการนั้นก็ต้องเป็นผู้ดูแล ดังนั้นเมื่อทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้ดูแลผู้สูงอายุจึงมักได้รับคำตอบในลักษณะของผู้ดูแลโครงการหรือเจ้าหน้าที่ทุกคนช่วยกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับงานผู้สูงอายุที่อาจยังไม่จริงจังมากนักเท่าที่ควร

ประเด็นต่อมาคือด้านความเข้าใจ ความรู้ ความสามารถของพนักงานในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของ อปท. พบว่าโดยทั่วไปผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นไม่ได้มีความรู้ที่เฉพาะเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ แต่และเป็นเจ้าหน้าที่ด้านนโยบายและแผน เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป และกลุ่มที่ความเกี่ยวข้องมากที่สุดก็คือกลุ่มนักพัฒนาชุมชน ที่จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังนั้นการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ อปท. จะต้องเร่งให้ความรู้ ให้ความเข้าใจให้กับบุคลากรของหน่วยงานอย่าปล่อยให้ทำกันไปแค่หวังให้เสร็จและผ่านการตรวจประเมินเท่านั้น

ประเด็นที่ 3 คือด้านทัศนคติของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์พบว่าบุคคลทั้ง 2 กลุ่มเห็นพ้องกันว่า การดูแลผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่สำคัญในอนาคต แต่เมื่อถามถึงการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่กำลังจะกลายเป็นผู้สูงอายุกลับได้คำตอบในแนวทางที่ว่ายังไม่ได้มีการเตรียมในส่วนนี้มากนัก เพราะกิจกรรมหลักคือการจ่ายเงินซึ่งต้องมีอายุเกิน 60 ปีเสียก่อน ส่วนกิจกรรมวันผู้สูงอายุที่จัดกันก็มักจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุมากที่สุดในท้องถิ่น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้ความรู้และการปรับทัศนคติแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้บริหารของ อปท. มีความสำคัญยิ่ง เพราะส่งผลต่อการวางแผนสำหรับการทำกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดสวัสดิการด้วย

โดยสรุปในบทบาทในฐานะผู้สนับสนุนด้านบุคลากรนั้นด้านจำนวนยังไม่เพียงพอหรือยังไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน อีกทั้งบางส่วนยังควรเพิ่มในส่วนความรู้ความสามารถ และปรับทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุให้เห็นความสำคัญอย่างจริงจัง

3) บทบาทในฐานะผู้จัดโครงการหรือกิจกรรม การจัดกิจกรรมหลักของ อปท. ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุคือการจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ และการจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุในช่วงงานประเพณีสงกรานต์ อย่างไรก็ตามก็มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเป็นการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุซึ่งจัดเป็นกลุ่มต่างๆ ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 โครงการด้านสุขภาพผู้สูงอายุ โดยมีโครงการที่เป็นลักษณะการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ โครงการที่สนับสนุนการออกกำลังกาย ชื่อเครื่องออกกำลังกาย รวมทั้งการให้ความรู้ด้านอาหารแก่ผู้สูงอายุ โดย อปท. ทุกพื้นที่มักจะมีโครงการด้านการตรวจสุขภาพเป็นโครงการประจำปี

กลุ่มที่ 2 โครงการด้านการส่งเสริมอาชีพ เป็นโครงการที่มักมุ่งให้เกิดการเรียนรู้เพื่อเป็นอาชีพเสริม หรือเพิ่มทักษะบางอย่างที่สามารถใช้ประกอบอาชีพหรือทำเป็นงานอดิเรกได้ ลักษณะของโครงการมักเป็นการเชิญผู้ที่มีความรู้มาเป็นวิทยากรบรรยายและสาธิตให้ดู แต่เมื่อถามถึงความสำเร็จหลังจากที่มีการอบรมไปแล้วพบว่าทั้ง 25 อบรม. ที่ทำการสัมภาษณ์มีจำนวนน้อยมากที่นำไปต่อยอดเป็นอาชีพใหม่ขึ้นมา ส่วนมากมักทำต่อในลักษณะของงานอดิเรก และผู้ที่มาร่วมกิจกรรมส่วนมากมักมีอาชีพหรืองานที่ต้องทำเป็นประจำอยู่แล้วส่วนที่ไม่มีก็มักเป็นงานประจำรับจ้างทั่วไป โดยเฉพาะในงานด้านการเกษตร

กลุ่มที่ 3 โครงการด้านการพัฒนาความรู้ มักเป็นโครงการในลักษณะของการนำผู้สูงอายุไปทัศนศึกษาสถานศึกษา โดยที่ อบรม. ออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งจาก อบรม. ที่ทำการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีเพียง 8 แห่งที่มีการดำเนินงานในลักษณะนี้และมักเป็น อบรม. ที่มีงบประมาณค่อนข้างมาก และบางส่วนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากญาติผู้สูงอายุ

กลุ่มที่ 4 โครงการด้านการสร้างการรวมกลุ่มและการตรวจเยี่ยมชุมชน เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุ จัดตั้งเป็นชมรม เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ลดความเครียด การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน มีกิจกรรมทำแก๊งๆ โดยที่ท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณเพียงเล็กน้อย หรือช่วยเหลือในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้บางประการ

โดยสรุป กิจกรรมหรือโครงการที่ อบรม. ดำเนินการนั้นโดยมากมักเป็นโครงการที่ทำกันมาเป็นประเพณีและเป็นกิจกรรมตามที่กฎหมายกำหนดคือการจัดกิจกรรมวันผู้สูงอายุและการจ่ายเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ และมีบางส่วนที่แตกต่างกันเช่นกิจกรรมด้านสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ การให้ความรู้ และการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน อย่างไรก็ตามอาจพิจารณาได้ว่ากิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมในเชิงรับเป็นส่วนมาก

4) บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนและสร้างการมีส่วนร่วม การสร้างการมีส่วนร่วมสำหรับการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุมีประเด็นที่พบจากการศึกษา 4 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 การมีฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า อบรม. ส่วนมากจะมีฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ แต่หากต้องการข้อมูลในลักษณะอื่นเพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาอาจไม่มีข้อมูลที่จำเป็นเช่น อาชีพหรือแหล่งของรายได้ และระดับการศึกษา เป็นต้น ดังนั้นการสร้างหรือพัฒนาฐานข้อมูลเฉพาะของผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดการสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุด้วย

ประเด็นที่ 2 การสื่อสารประชาสัมพันธ์ ประเด็นของเรื่องนี้คงอยู่ที่การเลือกใช้สื่อและข้อความที่สื่อออกไป แม้ว่าในผลการศึกษาในตอนต้นที่ 1 ตารางที่ 4.1 จะได้ระบุว่าผู้สูงอายุส่วนมากรับรู้ข้อมูลจากทางโทรทัศน์สูงสุด แต่นั่นเป็นการรับรู้ข้อมูลจากส่วนกลางและเป็นข้อมูลทั่วไปในระดับประเทศ อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พบว่าการใช้เสียงตามสายในชุมชนหรือการแจ้งโดยตรงกับหัวหน้าชุมชน หรือประธานกลุ่มหรือชมรมต่างๆแล้วให้แจ้งกับคนในชุมชนต่อเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการแจ้งข้อมูลให้กับผู้สูงอายุทราบ แต่วิธีการนี้ก็มีข้อที่ต้องระวังคือความถูกต้องของข้อมูล ดังนั้นจึงมักมีการทำเป็นเอกสารประกอบ (มักเป็นเอกสารเพียง 1 แผ่น) เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการสื่อสาร

ประเด็นที่ 3 คือการประสานงานทั้งระหว่างชุมชน (หมู่บ้าน) และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่น ทั้งนี้การดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่นมิใช่หน้าที่ของ อปท. เพียงหน่วยงานเดียวยังมีหน่วยงานจากส่วนกลางเช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ รวมถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่มีส่วนร่วมอย่างมากในการดูแลด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น การประสานงานนี้เป็นความพยายามที่จะแสวงหาความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุสูงสุด อย่างไรก็ตามในบางกรณีก็อาจเกิดลักษณะของการทำกิจกรรมที่คล้ายกันจนผู้รับบริการรู้สึกว่าเป็นการจัดกิจกรรมที่ซ้ำซ้อน ดังนั้นหากมีการประชุม จัดการทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรร่วมกันน่าจะเป็นทางออกที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน

ประเด็นสุดท้าย คือการสนับสนุนและสร้างเครือข่าย เป็นความพยายามในการแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามาช่วยกันพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุซึ่งส่วนมากมักได้รับในด้านการสนับสนุนวิทยากรในการให้ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่มีความสำคัญและมีการติดต่อทำงานร่วมกันอยู่บ่อยครั้งคือ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่มีกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้าร่วมอยู่บ่อยครั้ง แม้ว่าจะเป็นด้านการให้ความรู้เป็นส่วนมากก็ตาม ผู้บริการ อปท. ยังได้ให้ความเห็นว่าในอนาคตอันใกล้คงมีการสร้างความร่วมมือในระดับองค์การมากขึ้นเนื่องจากการเล็งเห็นความสำคัญและความต้องการ รวมถึงจำนวนของผู้สูงอายุในท้องถิ่นที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

โดยสรุปการสร้างการมีส่วนร่วมนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย ทั้งนี้ อปท. เป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญและต้องเป็นผู้ผลักดันให้เกิดขึ้นเนื่องจากเป็นผู้รู้ปัญหาและมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากกว่าส่วนกลาง และเครื่องมือที่สำคัญคือการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ และการประสานงานให้ทุกฝ่ายเข้ามาช่วยกันในการพัฒนาคุณภาพและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2.2 ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

จากการทบทวนเอกสารร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และทำการจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน จนสามารถสรุปเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุได้ดังนี้

ตารางที่ 4.18 ตัวชี้วัด และปัจจัยแห่งความสำเร็จของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของ อปท.

ตัวชี้วัด	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
1. ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	
1.1 ความมั่นคงของรายได้: การมีรายได้ที่พอเพียง สามารถสร้างรายได้เพื่อการดำเนินชีวิตได้	1. รายได้ที่เพียงพอ 2. การมีงานทำหรือการจ้างงาน 3. โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับผู้สูงอายุ 4. การให้ความรู้เพื่อการประกอบอาชีพ
1.2 สถานภาพด้านสุขภาพทางกาย: มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติได้	1. การมีสุขภาพดีไม่เจ็บป่วย 2. การบริโภคอาหารและการใช้ยา 3. ร่างกายแข็งแรงสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้ 4. การพักผ่อนที่เพียงพอและการออกกำลังกาย
1.3 สถานภาพด้านสุขภาพทางจิตใจ: มีสุขภาพจิตที่ดี ส่งเสริมการดำเนินชีวิตประจำวัน	1. ความเครียด ความกังวล 2. ความพึงพอใจในชีวิต 3. ความภาคภูมิใจและการนับถือตนเอง 4. ทักษะที่ดีในการดำเนินชีวิต
1.4 ความสัมพันธ์ทางสังคม: การมีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระดับครอบครัว กลุ่มเพื่อน และชุมชน	1. ความสัมพันธ์ในครอบครัว 2. การมีกลุ่มเพื่อน 3. สัมพันธภาพในชุมชน 4. การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน
1.5 การศึกษาและการพัฒนา: การส่งเสริมการเรียนรู้ การได้รับข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน	1. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน 2. ศูนย์การเรียนรู้ตามความสนใจ 3. การเดินทางที่สะดวก 4. การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ทันเวลา
1.6 สิ่งแวดล้อม: การมีสิ่งแวดล้อมที่ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นปกติสุข	1. การปรับตัวให้เข้ากับบริบทผู้สูงอายุ 2. ความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต 3. ความเป็นอิสระในการทำกิจกรรม 4. การมีปัจจัยพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ

ตัวชี้วัด	ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
2. ตัวชี้วัดด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของ อปท.	
2.1 การจัดการด้านบุคลากรและงบประมาณ: บุคลากรทั้งในระดับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงานมีความรู้ ทักษะ และจำนวนที่เพียงพอในการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะของผู้บริหารหน่วยงานเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ 2. ความเพียงพอของบุคลากรใน อปท. ที่รับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุ 3. ความรู้ความสามารถของบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ 4. ทักษะของบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ 5. งบประมาณที่ได้รับในแต่ละปีเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
2.2 ระบบฐานข้อมูล: มีระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลถูกต้อง ครบถ้วน สามารถเรียกใช้งานได้ตามที่ต้องการ และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง	<ol style="list-style-type: none"> 1. การมีระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2. การมีบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับฐานข้อมูลผู้สูงอายุ
2.3 การสร้างการมีส่วนร่วม: การสร้างหรือสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำนวนหรือร้อยละของผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง 2. ระดับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดปัญหา การดำเนินโครงการ และการประเมินผลโครงการ
2.4 การสร้างเครือข่าย: การสร้างหรือส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการสร้างเครือข่ายในทุกระดับทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. การส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว 2. การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน 3. การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ
2.5 ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมที่ตรงตามความต้องการผู้สูงอายุ: ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพของโครงการที่ครอบคลุมทุกด้านและตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร้อยละของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุที่ดำเนินการแล้วเสร็จ 2. ความครบถ้วนของกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุในทุกมิติได้แก่ สุขภาพกายและใจ รายได้ ความสัมพันธ์ องค์กรผู้สูงอายุ และระบบฐานข้อมูล เป็นต้น 3. การประเมินผลโครงการเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการนำข้อมูลไปพัฒนา

จากตารางที่ 4.18 จะพบว่าจากการสัมภาษณ์บุคคลทั้ง 3 คือ ผู้บริหาร อปท. หรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชน ผู้วิจัยได้แบ่งตัวชี้วัดเป็น 2 กลุ่มคือ ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ด้าน และมีปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือตัวชี้วัดย่อย 24 ตัวชี้วัด ส่วนตัวชี้วัดกลุ่มที่ 2 คือ ตัวชี้วัดด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของ อปท. ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 5 ด้าน และมีปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือตัวชี้วัดย่อย 15 ตัวชี้วัด

ตอนที่ 2.3 สภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในชุมชนเมือง และชุมชนชนบท

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้นำชุมชนหรือประธานชมรมผู้สูงอายุในท้องถิ่น ถึงประเด็นปัญหาในการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของ อปท. มีปัญหาที่สำคัญคือประเด็นทางการบริหารของ อปท. เอง ถึงแม้ว่า อปท. จะเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทอย่างมากในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ แต่ก็ยังเป็นหน่วยงานที่มีปัญหาเช่นกัน โดยสามารถพิจารณาได้ในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ประเด็นด้านนโยบาย ทั้งด้านความชัดเจนและการเอาใจจริงเอาใจของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รวมทั้งการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ กล่าวคือในการกำหนดนโยบายหรือแผนงานด้านผู้สูงอายุนั้น มักพบว่าจะถูกรวมอยู่กับโครงการเกี่ยวกับเด็ก สตรี ผู้ด้อยโอกาส และรวมผู้สูงอายุอยู่ด้วย อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการไม่เห็นความสำคัญของงานผู้สูงอายุเท่าที่ควรทั้งที่แนวโน้มในอนาคตอันใกล้ท้องถิ่นจะต้องเผชิญกับสังคมผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับประเด็นนี้คือ แผนงานหรือโครงการที่มีอยู่เป็นโครงการในเชิงรับ กล่าวคือเป็นโครงการในลักษณะของการให้แล้วก็ได้มีการพัฒนาหรือติดตามผลเพื่อการพัฒนาต่อไป เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การตรวจสุขภาพผู้สูงอายุ และการตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติเนื่องจากมีหน่วยงานที่ต้องร่วมมือกันหลายหน่วยงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ถึงแม้ว่า อปท. จะมีความใกล้ชิด รู้สภาพข้อเท็จจริง สภาพปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุมากกว่าหน่วยงานอื่น แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการประสานงานเพื่อดำเนินการร่วมกับองค์กรอื่นในบางครั้งเกิดปัญหาด้านการจัดการเพราะขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่มีนั้นไม่ครอบคลุมหรือไม่เอื้อต่อการดำเนินการ

แนวทางการแก้ไขการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในประเด็นนี้จากการสอบถามผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นตรงกันในเรื่องของการนำเสนอในเชิงรุกมากขึ้น กล่าวคือเป็นโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเกษียณอายุหรือหลังเกษียณแล้วก็ตาม โดยโครงการเชิงรุกนั้น เช่น การส่งเสริมด้านการออมตั้งแต่วัยทำงาน อย่างไรก็ตามการออมนั้นคงไม่สามารถบังคับให้ออกมได้ลักษณะน่าจะเป็นการจัดกิจกรรมให้เห็น ตระหนัก และเกิดพฤติกรรมออมเกิดขึ้น ด้านการส่งเสริมเรื่องสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจหรือการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพเพื่อให้เข้าใจถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและเตรียมรับมือได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งด้านอาหารด้วย และการเตรียมการด้านที่พักอาศัย โดยเฉพาะลักษณะของที่พักที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ

ประเด็นต่อมาคือการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดูแลและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กิจกรรมหรือโครงการที่มีความซ้ำซ้อนอาจนำมาด้วยกันจัด โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนในการนำแผนงานไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญคือ บุคลากรและงบประมาณ ซึ่งจะได้กล่าวในประเด็นต่อไป

2) บุคลากรและงบประมาณ ปัญหาด้านนี้ได้กล่าวมาแล้วบ้างในส่วนของบทบาทในฐานะผู้สนับสนุนด้านบุคลากรและงบประมาณของ อปท. ประเด็นที่สำคัญคือความขาดแคลน กล่าวคือขาดทั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดีในการดูแลและจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งปัญหาด้านการขาดงบประมาณที่เพียงพอ

ด้านบุคลากรนั้นอย่างที่ได้นำเสนอไว้ในส่วนต้นคือการขาดบุคลากรในแง่ปริมาณบุคคลที่จะเข้ามารับผิดชอบงานส่วนนี้โดยตรง และคุณภาพของบุคลากรด้านความรู้ความสามารถที่มีความเข้าใจทั้งด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ และความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุหรือการพัฒนาสังคมด้านผู้สูงอายุ แต่ประเด็นที่สำคัญยิ่งในส่วนของบุคลากรคือทัศนคติของผู้บริหารหน่วยงานในการให้ความสำคัญต่อการดำเนินการด้านผู้สูงอายุ ที่ต้องมีความจริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ด้านการขาดงบประมาณนั้นเนื่องจากการรวมงบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้กับงานด้านเด็ก สตรี และผู้พิการ ทำให้งบประมาณถูกใช้แบบรวมๆ บางครั้งไม่มีความชัดเจนในการจัดกิจกรรม เช่น การตรวจสอบสุขภาพก็จะตรวจทั้ง เด็ก สตรี ประชาชนทั่วไปและผู้สูงอายุ ทำให้ขาดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการจัดกิจกรรมนั้น ดังนั้นในการจัดสรรงบประมาณจะต้องมีความชัดเจน และตั้งงบประมาณที่มากเพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุในท้องถิ่น เพราะนับวันทั้งจำนวนและความต้องการของผู้สูงอายุยังมีมากยิ่งขึ้น

แนวทางการแก้ไขการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในประเด็นนี้ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนา ให้มีความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งปรับทัศนคติในการทำงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งให้เห็นความสำคัญไม่เฉพาะในระดับปฏิบัติงานเท่านั้นแต่ยังรวมถึงระดับผู้บริหารด้วยเพราะเป็นผู้อนุมัติและสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ซึ่งรวมถึงงบประมาณในการดำเนินงานด้วย การคาดหวังในเรื่องจำนวนคนที่เพิ่มอาจทำได้ยากแต่การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในนั้นสามารถทำได้และดำเนินการได้ทันที อย่างไรก็ตามปัญหาด้านงบประมาณนั้นท้องถิ่นอาจสามารถแก้ไขได้โดยการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำงานด้านการส่งเสริมหรือจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมจากการใช้งบประมาณ ซึ่งประเด็นด้านการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนั้นเป็นเรื่องหนึ่งของการสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งจะได้กล่าวในประเด็นถัดไป

3) ปัญหาด้านการสร้างหรือสนับสนุนการมีส่วนร่วม เนื่องด้วยลักษณะของครอบครัว และสังคมที่ต่างคนต่างอยู่มากขึ้น การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนในบางครั้งจึงเกิดขึ้นได้ยาก อาจมีลักษณะของการจับกลุ่มกันเป็นกลุ่มเล็กๆหรือกลุ่มเพื่อนที่คอยช่วยเหลือกันบ้าง แต่เมื่อพิจารณาในระดับครอบครัวในบางกรณีพบว่ามักปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่และช่วยเหลือตนเองแม้ว่าจะอาศัยอยู่ด้วยกันก็ตาม ในส่วนของความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนั้นยังมีปัญหาด้านบทบาทหน้าที่และกิจกรรมที่บางครั้งมีการซ้ำซ้อนกัน ทำให้การจัดกิจกรรมไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร รวมทั้งในบางกรณีที่มีการร่วมมือกันทำงานแต่ต่างฝ่ายต่างทำทำให้เกิดข้อขัดแย้งกันขึ้นบ้างในบางกรณีและในบางส่วนอาจมีความรุนแรงเมื่อมีประเด็นทางการเมืองร่วมด้วย

แนวทางการแก้ไขการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในประเด็นนี้จำเป็นต้องเริ่มจากการส่งเสริมความสัมพันธ์ในระดับครอบครัวก่อน สร้างจิตสำนึกที่ดีต่อผู้สูงอายุ และระลึกถึงคุณงามความดีที่ท่านเหล่านั้นได้ทำผ่านมา ในระดับชุมชนจำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งได้ทั้งเรื่องของการสร้างการมีส่วนร่วมและการพัฒนาด้านความรู้ เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้สูงอายุเป็นสำคัญ เป็นต้น ส่วนระดับหน่วยงานอาจมีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุโดยตรง หรือหากมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานจะต้องมีการระบุผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน (มีเจ้าภาพ) ซึ่งต้องมีอำนาจในการตัดสินใจได้อย่างเต็มที่โดยมีระเบียบรองรับ

โดยสรุปประเด็นปัญหาที่สำคัญนั้นนอกจากเรื่องความต้องการและจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น ปัญหาในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุมักเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณและผู้กำหนดและนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นการแสวงหาทรัพยากรหรือการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ร่วมกับการให้ความรู้ ข้อมูล และการปรับทัศนคติในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะช่วยให้การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุประสบความสำเร็จมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สรุป

จากผลการศึกษาพบว่าความต้องการของผู้สูงอายุมีระดับมาก โดยที่ผู้สูงอายุในเขตเมืองหรือเขตเทศบาลมีความต้องการในหลายด้านที่แตกต่างจากผู้สูงอายุในชนบทยกเว้นด้านความสัมพันธ์หรือการสนับสนุนจากครอบครัวและความต้องการด้านการบริการและสวัสดิการที่ไม่แตกต่างกัน และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สามารถทำนายได้จากความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และบทบาท อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 27.00 ซึ่งบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆของผู้สูงอายุนั้นประกอบด้วย บทบาทในฐานะผู้กำหนดนโยบาย บทบาทในฐานะผู้ให้การสนับสนุนและดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ อปท. ได้แก่ 1) บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนด้านงบประมาณ 2) บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนด้านบุคลากร 3) บทบาทในฐานะผู้จัดโครงการหรือกิจกรรม และ 4) บทบาทในฐานะผู้สนับสนุนและสร้างการมีส่วนร่วม และในขณะเดียวกันบทบาทเหล่านี้ก็เกิดเป็นปัญหาด้านการบริหารจัดการด้วยเช่นกัน และได้นำเสนอตัวชี้วัด 2 กลุ่ม คือ ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ด้าน และมีปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือตัวชี้วัดย่อย 24 ตัวชี้วัด ส่วนตัวชี้วัดกลุ่มที่ 2 คือ ตัวชี้วัดด้านการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของ อปท. ซึ่งประกอบด้วยตัวชี้วัด 5 ด้าน และมีปัจจัยแห่งความสำเร็จหรือตัวชี้วัดย่อย 15 ตัวชี้วัด